

צוף התורה - פרשת לך לך תשפ"א

עלון שבועי בפרשת שבוע, מוסר, תפילה ופרקי אבות

להערות והנצחות: נעם לטר מעלות דפנה 119 ירושלים לקבלת העלון במייל NOAMLESSER@GMAIL.COM

המסר שבסֵּגֶר...

**וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִמָּה וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ הֲיֵה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה
יִפֹּת מֵרָאָה אָתָּה?**

אברהם אבינו יורד עם שרה למצרים, וכעת הם צריכים לדון בכובד ראש כיצד לפתור את בעיית לקיחתה של שרה. חז"ל דרשו מן הפסוק שעובדת יופייה של שרה לא היה ידוע לאברהם. לפי אחד מן הפירושים הדבר קרה בעוברם בנהר, ואז ראה שהיא יפת מראה. וצריך עיון, הרי אם יופיה מכוסה, ואינו נראה אלא בנהר, מדוע חשש אברהם שיראוה המצרים, כמו שהוא לא ראה כך הם לא יראו. והבן.

ונראה על דרך שפירשו **בשם האריז"ל** שכאשר "הקריב לבא מצרימה" והגיע למקום הטומאה, החל להרגיש ביצרו בהשפעת המקום. ופתאום שם לב ליופייה. דבר שעד עכשיו לא הטריד אותו כלל. כלומר השפעת המקום גרמה לצדיק הרגשה גשמית.

לאחר שיצאו הדברים מפי רבינו האריז"ל אפשר לומר על אותה הדרך. שמתוך צניעות לא הביט בה כלל בכל שנות נישואיהם, ויופי פניה המגולים לא עורר את יצרו. אך כאשר באופן אקראי לחלוטין ראה מה שראה, כעת נתעורר יצרו והרגיש את יופיה החיצוני המגולה. ומעתה הבין שהמצרים ודאי לא יעברו על כך בשתיקה...

צא וראה מה כוחה של ראייה אחת **בשוגג, ובהיתר**. אברהם אבינו התעורר מראייה אחת קלה. למרות שהיה מרוחק מן היצר ושלט בו בשלמות, ואעפ"כ אינו יכול לעמוד כנגד ראייה אחת. אם כן מה יענו אזובי הקיר. האם אנחנו מודעים לכוחו האימתני של היצר. כל יציאה מן המרחב המוגן של השכונות מסוכנת. כל יציאה שאיננה מוכרחת, מסכנת את האדם בירידה חדה ממדרגתו.

אין דבר בעולם שקורה ללא מסר עבור האדם. הסגר על השכונות החרדיות ה"אדומות", בא ללמד אותנו שבאמת לא כדאי לצאת מהם, למי שאיננו מוכרח... יציאה אחת עלולה "להדביק" את האדם הגדול ביותר. לאף אחד אין ביטוח מהיצר הרע...

ארץ ישראל מתנה או ירושה

לאחר ברית בית הבתרים, נאמר "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמור לזרעך **נתתי** את הארץ". עוד נוסף בהבטחה זו, פירוט נרחב לרשת את ארץ הקיני, הקניזי הפריזי – לכאורה אין שום משמעות אלא רק לדעת את הגבולות. והגבולות כבר נאמרו מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת. מה היתה שאלת אברהם במה אדע כי **אירשנה**. הרי לא היה מדובר שהארץ תהיה ירושה אלא מתנה. **והנה** לשון ירושה נאמר בתורה פעמים רבות. "**והורשתם** את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה" ונתתי אותה לכם **מורשה** אני ה' " **ואם לא תורישו** את יושבי הארץ מפניכם" מהו ענין הירושה בארץ. ונראה שיש שני חלקים בקבלת הארץ: נתניה וירושה.

נתניה – נתניה איננה העברה, אלא הנחה. אין מושג בלשון הקודש של "נתן לו מכות"... נתניה היא **עזיבה**. כמו "ולא נתנו אלוקים להרע עמדי" נתנית מתנות פירושה עזיבה והסכמה ללקיחה מצד המקבל. נתנית הארץ מאת הבורא היתה הסכמה והזמנה לדור בבית מלונו. אך יש עמים נוספים שהתאזרחו שם, כנראה בהסכמת הבורא, ועל זה אברהם שואל, במה אדע כי אירשנה. הינו מהיכן אדע שכוחי **יגבר** על כח העמים הנמצאים שם. מי יאמר שמעשיהם של עם ישראל יהיו כה מתוקנים ומכוחם יגבר ועל זה השיבו הקב"ה בברית בין הבתרים, שמכח הברית יזכו עם ישראל בלא כח מעשיהם. ולכך מיד אחרי זה נוסף אלו עמים יידרסו תחת רגלינו.

ראיה לדבר. שהנה נאמר "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה" ולמה נבחר האמורי לייצג את כל העמים שישבו כאן. אלא שכל העמים כבר הגדישו את סאתם, אך האמורי עדין לא. מבואר שהזכות להתגבר על כל העמים היא מכח ברית בין הבתרים.

חשיבותה של ארץ ישראל

מדוע אברהם כל כך חפץ בארץ ישראל. נראה לומר שארץ ישראל נקבעה להיחשב כמקום שבו ניכרים מעשי הבורא יותר מכל מקום אחר בעולם. המקום הנעים ביותר, האקלים הנח ביותר. אוצרות טבע מרובים, שחלקם עוד לא נתגלו. תלויה בגשמים, אספקה תמידית מבית המלך. ומכאן צריך להפיץ את מציאות ה' בעולם לכל הגויים.

יתכן ששבעת העמים הראשונים, היוו את השגרירות של הבורא בעולם. אך לא על ידי רמה מוסרית גבוהה, אלא בגבורה של ענקים, בפירות מיוחדים. כל עם היתה לו גבורה וברכה מיוחדת, אלו ענקים, ואלו טועמים את הקרקע כמבואר בגמ' בשבת.

נותר לנו לבאר מדוע בזכות ברית בין הבתרים ניתנה לו הזכות להיות "יורשים" על הארץ. ונראה שירושה היא להיכנס ל"נעליו" של אחר. כלומר גם לאחר ירושת הארץ עדין מכונה ארץ הכנעני והחוי והיבוס, ואנו צריכים לא רק להתיישב בארץ אלא שהארץ תהיה גם מעצמה כלכלית לכל העולם, ולהמשיך את שבעת העמים שגרו כאן.

והנה כשעם ישראל נכנס לארץ קרה דבר מאוד מוזר. בתחילת ספר שופטים מפורט שמנשה לא הוריש את זה וגד לא הוריש את זה וכן הלאה. מדוע קרה הדבר. והדבר אומר דרשני, איזה רווח היה לעם ישראל מהמהלך הזה. יתכן מאוד שעם ישראל טעו וסברו שאינם כשירים עדין לנהל את הארץ. היה עדיף להם להישאר "גלותיים" ולא לנהל את הארץ. יתכן שהטעות שלהם היתה שכביכול הגיעה השעה שלא יעסקו בצאננס וגפנים, והגויים יעשו זאת עבורם. והמבין יבין.

וְלֹאֲבָרָם הֵיטִיב בְּעִבּוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֶאֱן וּבָקָר וְחֲמֹרִים וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחָת וְאֹתָנֹת
וְגַמְלִים:

החילוק בין מתנות פרעה לאברהם ומתנות אבימלך לאברהם – עבור שרה

א מדוע היטיב פרעה לאברהם בעבורה. ואילו אבימלך שלקח את שרה לא הטיב עם אברהם כלל, אלא שלח לקחתה, ורק לאחר שנודע לו שהיא אשתו נתן לו פיצוי של אלף כסף וצאן ובקר.

ב עוד יש להעיר, מדוע נאמר **ויהי לו**, היה צריך לומר **ויתן לו** צאן ובקר.

ג בכל המקומות שנזכר אצל האבות שהתעשרו לא מוזכר שהיו להם אתונות. אלא רק גמלים וחמורים.

ד התורה מדגישה פעמים שפרעה שלח אנשים לשלח את אברהם **וכל אשר לו** ושוב נאמר ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו **וכל אשר לו**. מהי ההדגשה וכל אשר לו.

ביאור הענין

פרעה ידע שאברהם לא בא להשתקע במצרים, ושהותו שם תהיה עד יעבור זעמו של הרעב. ובעלותו ממצרים יקח בחזרה את אחותו, ובכדי להאריך את שהותו של אברהם עם שרה במצרים היטיב לאברהם בעבורה... ונתן לאברהם **ניהול** של צאן ובקר **אתונות וגמלים**, שילדו עוד ועוד גמלים, וכך אברהם יהיה עסוק בגידולם, ויהיה לו שפע של בשר וחלב, וכך האפוטרופוס של שרה, לא יברח מהר.

כלומר פרעה לא נתן לאברהם את הצאן והבקר במתנה, אלא **ויהי לו** צאן רבות. אך מתנה זו היתה בסתר. שלא יודע לאיש שפרעה צריך להחניף לאברהם כדי שיסכים להפקיד את אחותו בארמון המלך.

ולכך בעלותו ממצרים פרעה נפרד בצער מכל המקנה הצאן והבקר, אך איננו מסוגל לדרוש את מקנהו בחזרה פן יודע קלונו. ולכך מצווה את אנשיו, שאף אחד לא יקח מן הרכוש הנמצא אצל אברהם. וזהו **וכל אשר לו**.

לעומת זאת כשאברהם יורד לגרר, ודר שם בקביעות ימים רבים, אבימלך אינו צריך להחניף לו כדי שיישאר, וכל מה שאבימלך נותן לו הוא רק פיצוי על עגמת נפש, ולכך לא נתן לו מתחילה שום תשלום על האשה שהביא עמו.

וַיֹּאמֶר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לֹטָמָה שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר אַתָּה שָׂם צִפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיִּמָּה: כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה
 לְךָ אֶתְנֶנָּה וְלִזְרַעְךָ עַד עוֹלָם; וְשִׁמְתִי אֵת זֶרַעְךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִם יוּכַל
 אִישׁ לְמַנּוֹת אֵת עַפְרַיִם הָאָרֶץ גַּם זֶרַעְךָ יִמְנָה; קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאָרֶץ לְאַרְבֵּה
 וּלְרַחֲבָה כִּי לְךָ אֶתְנֶנָּה;

יש לעיין בפרשה זו בכמה עניינים

[א] מהי התוספת מן המקום אשר אתה שם. [ב] מהו עניין נשיאת העינים של אברהם, וכי בנשיאת עינים אפשר למדוד שטח? [ג] בתחילה נאמר לך אתננה ולזרעך עד עולם, ובפסוק יז נאמר כי לך אתננה. ומיניה וביה אינו מובן, שהרי כל מתנה היא לעולם, ואדרבה מתנה רגילה היא לעולם, אלא אם כן נאמר במפורש שאיננה אלא לזמן מוגבל. [ג] ושמתי את זרעך כעפר הארץ. אצל יעקב נאמר והיה זרעך כעפר הארץ, ומדוע אצל אברהם נאמר ושמתי. [ד] מהו כעפר הארץ, וכי צאצאי אברהם יהיו מליארדים רבים? [ה] מהו הענין ללכת בארץ לארכה ולרחבה.

נראה שיש שתי נתינות בארץ: [א] נתינה לאברהם ולזרעו. [ב] נתינה לאברהם. ונבאר את ההבדל. ונתינה לאברהם ולזרעו היא בעם שאברהם מייצג. נתינה לאברהם היא נתינה לאברהם באופן אישי. וצריך להבין את מהותן של שתי הנתינות. אם הנתינה תהיה לאברהם – אף לישמעאל יהיה חלק בארץ. ואם הנתינה תהיה רק למי שמייצג את אברהם, וממשיך את מורשתו, אם יחסאו בניו יאבדו את זכותם על הארץ לגמרי. ולכך נאמרו שני החלקים.

החלק של לך ולזרעך, מתקדש על ידי ראיית אברהם. כשאברהם נושא את עיניו, מתקדש המקום, כמו שמצינו במשה רבינו שראה את ארץ ישראל. וכיון שמדובר בזכייה של קדושה, רק זרע קודש יכול לקבל מכחה.

החלק השני הוא המתנה לאברהם עצמו, ולכך צריך לעשות בה פעולה, של הליכה, ושימוש בקרקע. וגם מי שאינו ראוי יכול לקבל כזרע אברהם.

והנה אם אברהם היה הולך למקום מסוים, אין זה מראה כלל על שימוש בקרקע, מה שאין כן "התהלכות" בקרקע פירושה הילוך לשם טיול, והנאה מעצם ההילוך בארצו של בורא העולם. בכל המקומות שנאמרה התהלכות פירושה התהלכות עם בורא עולם. כמו "ויתהלך חנוך את האלוקים" "האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו".

אלא שעדין עלינו להבין מהו הענין של "ושמתי את זרעך כעפר הארץ" ועל כך נרחיב בעמוד הבא בס"ד.

ושמתי את זרעך כעפר הארץ – הקשר של היהודים לארץ הקודש

ענין עפר הארץ טעון ביאור, אך לא רק המושג לכשעצמו אלא המיקום שלו בפרשה. מדוע באמצע מתנת הארץ, מובטח אברהם שזרעו יהיה כעפר הארץ. כלומר סדר הפסוקים טעון ביאור. כמו כן צריך ביאור מהי האריכות אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה. אם מדובר בגוזמא, מדוע צריך הכתוב להאריך בה כל כך.

נראה לומר כך, שהנה עפר הארץ הוא דבר הנתלש. אלא שיש בו קצת קדושה. הגמ' בגיטין ז: אומרת שעפר חוצה לארץ אין בו קדושה גם אם נמצא באוויר הארץ. יתכן לומר שעפר הארץ הוא הסמל לכך שכל יהודי ירגיש שהוא כעפר הארץ – שייך לארץ. עם ישראל התפזר במשך השנים בכל העולם. אמנם עדין שמורה הזיקה לארץ ישראל. כל יהודי באשר הוא מרגיש קשר לארץ ישראל.

יתכן לומר שזהו הרמז ו**שמתי** את זרעך כעפר הארץ. לא כתוב והרביתי את זרעך כעפר הארץ אלא מהותו של יהודי יהיה הקשר עם הארץ. כלומר חלק מהבטחת הארץ לאברהם ולזרעו היא שירצו לגור כאן, או לפחות לתמוך בעניי הארץ... וד"ל. כשם שעפר הארץ יש לו שייכות לארץ כך יהודי ירגיש את השייכות לארץ.

ובזה יובן סדר הפסוקים. מתחילה נאמרה ההבטחה לאברהם ולזרעו, הינו הזרע המייצג את אברהם, ומיד לאחר מכן נאמר שזרע זה יהיה לו קשר לארץ. ולאחר מכן כשאברהם מקבל את ההבטחה השנייה, שהוא עצמו יקבל את הארץ, ואף אם זרעו לא יהיו ראויים יקבלו חלק בה, - אך אלו שאינם שייכים לזה, לא ירגישו שום שייכות לארץ, ויברחו ממנה מהר מאוד, והם לא יזכו לברכת ושמתי את זרעך כעפר הארץ.

***

יתכן מאוד שהסיבה שנתן הקב"ה ל"ערב רב" להשתלט על הארץ, כמו שמבואר ב"זוהר" הוא בכדי שהם יעשו עבורנו את העבודה השחורה.. כשם ששבעת העמים בנו את הארץ, וכשעם ישראל הגיעו זכו בה כפרי בשל, "בוחות חצובים אשר לא חצבת, כרמים וזיתים אשר לא נטעת" כן נזכה אנו שומרי המצוות לכובשה מידיהם. ולהשליט את רצונו יתברך בארצנו הקדושה.

צוף האבות – ביאורים בפרקי אבות

פרק ג משנה יא

רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא:

תמוה, כיצד יתכן שעל ביזוי המועדות שעושה מלאכה בחול המועד לא יהיה לו חלק לעולם הבא? עוד צ"ב, שהנה המשנה בפרק חלק מונה את אלו שאין להם חלק לעולם הבא. ולא נמנו שם הרשימה הזו. ועוד שהרי ודאי רציחה חמורה מהלבנת פנים, ועל רוצח לא נאמר שאין לו חלק לעולם הבא.

ונראה לומר שהעולם הבא שאחר התחיית המתים הוא מקום שבו חיים ללא קץ וחיי העולם אינם זמניים. אין מחלות מאיימות, חיים תקינים ויציבים. ובמרכזם קרבת הבורא, ואהבתו. אמנם יש כאלה, שאינם שייכים לחיים אלה, לא מחמת עברה שעשו, אלא שאינם מתאימים כלל. וזו כוונת המשנה. בכל אחת מן הדוגמאות שבמשנה יש פגיעה חמורה בחיים הנצחיים שבעולם הבא.

המחלל את הקדשים – מי שאינו מכבד את קדשי ה', הדבר נובע אצלו מתפיסה מוטעית שאין קדושה בבשר קדשים, שיש בו אכילת הדיוט. והרי כל חיי העולם הבא הוא חיים של קדושה עם החומר. וזו גם הסיבה **שמבזה את המועדות שלדידו**, רק זמנים של פרישה מן החומר, הם חיי רוח, ומבזה את חול המועד שאוכלים ושותים ושמים. **והמלבין פני חברו ברבים**, הדבר נובע מחיסרון בתפיסה של כל נברא שהוא בצלם אלוקים. **והמפר בריתו של אברהם אבינו** – מי שרוצה למחוק את שייכותו אל העם היהודי, מתוך בושה ולא בשביל להצלה. **והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה**. מי שמכוון את התורה לפי רצונו, שכיון שרצונו ללכת בדרך מסויימת, מעוות את התורה לפי רצונו. ואין לו שייכות עם עצם התורה. כלומר מי שלא מכבד את התורה כדבר שצריך להתכופף אליו בהיות התורה בת השמים, אין לו שייכות עם העולם הבא, שהתורה הנלמדת בעולם הבא היא תורה.

היה מקום לומר שאין לו חלק לעולם הבא, משום חומרת העבירה, ואז אין לו שכר על מצוותיו ותורתו, ועל זה אומרת המשנה שאף שיש בידו תורה ומעשים טובים האמורים לזכות אותו בשכר, יוכל לקבל את שכרו או בעולם הזה או בעולם הנשמות, אך בעולם הבא שלאחר תחיית המתים, אין לו שייכות. ולפי"ז נראה שכל מי שעבר על העברות האלו לא כ"שיטה" אלא באופן חד פעמי, ודאי שיש לו חלק לעולם הבא. ומצוה ללמד זכות על ישראל.

צוף תהילות – ביאורים בתהלים

תהלים פרק כט / חלק א – פסוקי "הקדמה לקול ה'"

(א) מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֱלֹהִים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: (ב) הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה קֹדֶשׁ:

בני אלים – כוחות הטבע

בני אלים פירש המלבי"ם שהם כוחות הטבע, ואף שכוחם נאצל מאת הבורא, כשהם יוצאים מגדרם, נשמע קול ה'. שהוא זה שמפעיל אותם. אלא שכוחות הטבע צריכים להזמין את עצמם, לשמש כמשמיעי קול ה'. וזהו "הבו" להם בני אלים. הבו לה' כבוד ועוז, והוא כבוד שמו,

ביאור לשון הבו בשתי משמעויות

הבו פירש המלבי"ם שהוא לשון הזמנה. כמו הבה נתחכמה לו. ומאיךך יש בו גם משמעויות של נתינה על ידי תביעה, יוסף אמר לתושבי מצרים, הבו מקניכם. ושם הוא נתינה גמורה ולא הזמנה. ולפי זה נראה שהבו מתפרש בשתי לשונות. הבו לה' בני אלים מתפרש הזמינו עצמם בני האלים, וכפי שפירש המלבי"ם שבני אלים הינו כוחות הטבע הנשגבים, שעליהם נאמר "כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים" ומה שאמר הבו לה' כבוד ועוז. פירושו נתינה.

מהו כבוד ועוז

כבוד הינו מיוחדות. ועוז פירושו כח. כמו ה' עוזי ומעוזי. אתם איתני הטבע הבו לה' כבוד ועוז. כבוד שהוא הבעלים ולא אתם. ועוז הינו שעל ידי הפעולות שאתם פועלים נותנים לה' עוז. שהרי איתני הטבע הפועלים חום וקור, אש וברד שלג וקיטור, נותנים לה' עוז ושליטה בעולם.

ההבדל בין כבוד ל'כבוד שמו'

כבוד הוא כבוד כללי לה' שהוא בעל הכוחות. אך כבוד שמו פירושו הנהגתו בעולם בפועל בשקלול כל ההנהגות יחדיו. והנה הנהגת הטבע איננה מראה את שמו של ה', שאפשר לטעות שהעולם כמנהגו נוהג, ואין התערבות של הבורא בבריאתו. לעומת חילול שמו שהוא הכחשת השגחתו בעולם. והשתחוו לה' בהדרת קודש פירושה - התבטלות. וכאן פונה אל כוחות הטבע שיתבטלו וישתחוו אל הבורא ועל ידי זה יהדרו את שם קדשו. וכמו שביארנו בכמה מקומות, שקדשו של ה' פירושו ההנהגה שמעל הטבע. והנה "הדר" פירש הגר"א שהוא ההוד כשמתגלה כלפי חוץ. והדרת הקודש נעשית על ידי השתחוואה של איתני הטבע להדר גאונו של הבורא.

בשבוע הבא בע"ה נבאר את שבעת הקולות ואת השייכות לשבת קודש.